

DE HEMEL EN WAT HOGER

11 januari 1974

Goedenavond, vrienden.

Bij het begin van een bijeenkomst is het obligatoir u er op te wijzen, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Denk a.u.b. zelf na. Verder werd mij meegedeeld dat het onderwerp van deze avond van geestelijke aard moet zijn. Ik heb een titel gezocht die u mogelijk wat vreemd vindt:

DE HEMEL EN WAT HOGER

Hoe ik aan die titel kom? Ik zal het u vertellen: Er was eens een rabbijn, die reputatie als wonderrabbi had. Altijd tegen het joodse nieuwejaar was hij een paar dagen 's nachts, niet in zijn bed. De mensen wisten dan niet waar hij was. Daarom spraken de mensen: onze rabbi is een heilige. Die gaat naar de hemel... Maar zoals altijd waren er ook mensen die zoiets niet geheel wilden geloven. Zo was er daaronder een grote kenner van de gehele schrift die meende dit eens goed uit te moeten zoeken. Want volgens hem klopte hier toch iets niet. Daarom ging hij, toen festliches aanbrak, overdag stil het huis van de rabbi binnen, toen deze even weg was en ging onder het bed van de rabbijn liggen. Hij dacht: als onze rabbi nu nog eens een keer kunstjes uithaalt, ben ik er ook bij en weet wat hij doet. Want naar de hemel gaat hij niet, daar ben ik wel zeker van. Zo wordt het nacht. Onder het bed ligt de wetgeleerde, op het bed ligt de wonderrabbi. Overal gaat het licht uit. In een kamer daarnaast begint de vrouw te snurken en ook de kinderen hoorde men niet meer. Zelfs de kippen kakelen niet meer.

Zoals u al vermoedt, speelt het verhaal in het oude Rusland. Wat doet de rabbi? Hij staat op, maakt een kist open, trekt een boerenkiel aan, doet daarover zo een mooie brede beslagen riem, trekt korte laarzen aan en ziet er opeens uit als een echte Rus. Even rommelt hij in de kist en neemt daaruit een stuk touw en een bijl. Daarna springt hij uit het raam. Waarop de wetgeleerde opstaat en evenzo doet, maar heel voorzichtig, dit onder het motto: het is wel niet erg rabbinaal, wat hij daar doet, maar ik houd hem onder toezicht. Hij ziet de rabbi naar het bos lopen. Hij erachteraan. Daar gekomen zoekt de rabbi even, neemt zijn bijl, hakt een boom om en begint die in mooie stukken te hakken. Daarna voegt hij de stukken met zijn touw bij elkaar en sjokt terug naar het dorp. En de wetgeleerde er achteraan.

De achtervolger begint nu werkelijk nieuwsgierig te worden waar de rabbi wel heen zal gaan. Deze blijft na enige tijd staan voor een van de armste hutjes van het gehele dorp en roept naar binnen: "Moeder, moet je nog hout kopen?" Een zwakke stem informeert: "Wie is daar dan?" "Wassili." "Wassili, ik heb geen geld". "Ach wat", zegt de rabbi, gooit de deur open, gooit een deel van het hout naast de kachel neer en zegt: "de rest gooi ik wel buiten neer. Dat kost je dan 6 kopeken." Zegt de vrouw: "Had ik dan 6 kopeken..." Zegt de rabbijn: Ik vertrouw je daarvoor wel. En jij, je hebt zo een sterke God. Vertrouw jij hem dan nog niet eens voor 6 kopeken? Daarna ging hij terug naar zijn bed. Maar de wetkenner die het alles had gezien, bleef nog lange tijd wakker. Later werd deze wetgeleerde leraar op een school in een nabijgelegen stadje. De verhalen over de heilige rabbijn bleven in omloop en zo vroeg men hem uiteindelijk: Jij bent een nuchter man en je weet zoveel. Wat denk jij nou, zou die rabbijn elke maal rond festliches naar de hemel gaan? De chassied haalde de schouders op en antwoordde: Ach wat. Naar de hemel? Nog wel een stukje verder ook.

Zo kwam ik aan de titel voor mijn onderwerp. Dat weet u dan tenminste ook weer. Want er zijn altijd weer ongeruste gemoederen die verder niet luisteren en zich af blijven vragen: Hoe komt u daar nu aan? En anderen vragen zich waarschijnlijk na de eerste woorden al af: hoe kom ik er af? Nu is de hemel voor de mensen altijd een idee van de zaligheid.

De meeste mensen die van de hemel dromen, dromen van een toestand waarin zij - als het even kan zonder te veel eigen moeite - terecht zullen komen om dan eeuwigdurend te leven in een wereld, waarin alles kan, alles mag, God alles goed vindt en je nergens last mee kunt krijgen. Er bestaat ook wel een sfeer die daarop wat lijkt. Er is wat men Zomerland pleegt te noemen. In dat Zomerland kun je het best goed hebben. Alles wat je hebben wilt, is daar wel te vinden. Nu wij voldoende doden van de welvaartsgolf daarbinnen hebben gekregen, tref je er zelfs swimmingpools aan. Er is werkelijk van alles te vinden. De vraag is alleen maar of je daarmee ook altijd tevreden kunt zijn. Is het niet beter om uit jezelf net iets verder te gaan deze dadeloze hemel? Iets verder te gaan dan een alleen maar voortbestaan in een voortdurende roes van blijheid.

Ik dacht, dat het voor ons allen de moeite waard zou zijn. O, ik weet wel dat in deze dagen niemand je zal vragen om hout te gaan kappen, ofschoon... met die olierommel van nu kun je nooit weten. Mogelijk weet den Uyl er iets meer van, maar die zegt weer niets wat waar en belangrijk is. De werkelijkheid is deze: als mens leven wij ons gewone leven. Altijd hebben wij onze gewoonten. De mensen bewonderen ons, of moeten ons niet. Dat gaat maar, zoals het toevallig uitkomt. Maar een enkele maal vinden wij opeens de mogelijkheid iets extra te zijn of te doen - niet om eens even te laten zien wat wij zoal kunnen, maar meer als de rabbi: zonder daarvoor nu ook het raam uit te wippen, kun je soms onopvallend iets doen, zonder dat iemand weet, dat jij het bent. Zo handelen om een ander iets te geven is een weg die verder gaat dan de dadeloze toestanden van geluk die de mensen hemel noemen. Dit geven behoeft heus niet te bestaan uit iets als de iemand ontbrekende brandstof. Het zal echter altijd iets moeten zijn, waar iemand niet op rekent. Kleine dingen zullen het vaak zijn, dingen waaraan anderen niet denken. Maar die kleine dingen zijn onder deze voorwaarde juist groot genoeg om ons verder te brengen dan de hemel en soms zelfs een heel stuk verder. Het gehele leven is, geestelijk en materieel, opgebouwd op geven en nemen. Op beide terreinen zijn specialisten te vinden, maar de nemers zijn wel in de meerderheid. Wanneer wij nu weten hoe wij kunnen geven zonder daarbij onszelf op de voorgrond te schuiven, zo maken wij van het gehele leven net iets meer, niet alleen naar buiten toe, maar ook innerlijk.

U moet van mij niet verwachten dat ik u verder nog allerhande chassidische verhalen ga vertellen. Maar een enkel gelijkenisje er tussendoor wil er gemeenlijk wel bij u in. Kijk eens. Wanneer je rekent op de 100.000 en je krijgt een eigen geldje, nebbisj, dan voel je je geheel niet gelukkig er mee. Maar wanneer je rekent op een 'niet' en je krijgt een eigen geldje zeg je: Oi, heb ik geluk gehad vandaag. Vergeef mij. Ik zal trachten een meer zuiver Nederlands idioom aan te houden. Dat zou ik moeten kunnen. Anders wordt de charme van mijn spraakgebruik overheersend t.a.v. de hopelijke verdienste van hetgeen ik u vertel. Het gehele leven is voor de meeste mensen een soort loterij. Iedereen die in het leven start meent: al trek ik niet de 100.000, rond 10.000 trek ik toch wel. Maar hoe gaat het dan verder: Je leeft. Je trouwt, je krijgt kinderen en op een gegeven ogenblik begin je je af te vragen, of je in het leven nu een eigen geldje hebt dan wel 'een niet'. Dat overkomt iedereen. Maar het beetje extra waar men juist dan niet meer op rekent, dat kleine beetje attentie, de onverwachte en mogelijk niet eens tot de actie van een bepaalde persoon te herleiden kleinigheid, geeft een mens dan toch weer het denkbeeld: Wanneer men dit voor mij doet, ben ik toch nog een beetje meer waard, dan ik dacht.

Het volgende is echt gebeurd: Er was in een dorp een arme man. Wanneer er iemand wanmazzel had, dan was hij het wel. Hij kocht twee geiten en dacht de melk daarvan te kunnen verkopen. Maar de dieren werden ziek. De man kon het slachtloon nog net betalen, maar toen bleek dat zelfs het vlees niet goed meer was om te eten. De man had een vrouw en twee zonen. Die zonen had hij met veel moeite grootgebracht. Maar toen zij groot werden, liepen zij weg. En wat zijn vrouw betreft: die speelde zo erg de baas en het geweten tegelijk, dat hij het liever zonder had gedaan. Die man had zo echt het gevoel niet mee te tellen, de verachte minste van de gehele gemeenschap te zijn. In de gemeenschap waardeerde men hem toch wel, omdat hij zoveel karweitjes niet al te goed, maar zeer plichtgetrouw placht te volbrengen voor anderen, terwijl hij genoeg nam met de vergoeding die men hem daarvoor wilde geven.

Zo kwam het dat de mannen na de 'sjoel' eens tegen elkaar zeiden: hij is hier nu al zo lang bij ons en doet zo veel, wat kunnen wij nu eens voor hem doen? Maar veel mag het natuurlijk niet kosten...

Nu stond er bij hen een heel wijze man, die zei: Ik weet er iets op. Laat ons hem nu eens een enkele dag allen, waar wij hem ook maar ontmoeten, eerbiedig groeten. Zo werd besloten. Maar toen het zover was, had je Jakob moeten zien: Toen de eerste hem groette, sprak hij: Die vergist zich. Is hij opeens bijziende geworden? Toen de tweede hem groette sprak hij tot zichzelf: Wat vreemd. Is er soms iets aan mij? Maar toen ook de tiende hem had gegroet, heel eerbiedig en vriendelijk, dacht Jakob: hee, misschien ben ik toch wel wat van belang. Het is maar goed dat zij dit maar een enkele dag hebben gedaan. Want anders had Jakob gedacht dat hij heel wat was en dat zou dan alweer een teleurstelling voor hem zijn geworden. Maar een goed resultaat had dat groeten wel: Jakob voelde zich opeens meer bij het dorp betrokken, was er weer deel van. Hij sprak wat vrijer met de mensen en voelde zich wat gelukkiger, ook al had en was hij eigenlijk niets meer dan voordien.

Nu leeft u in een welvaartsmaatschappij. Het gaat alles dan ook met een vaartje wel, ook al weet men kennelijk niet waarheen. In die maatschappij zijn vele mensen die er ergens naast zitten. Soms zijn het alleen maar mensen die niemand werkelijk schijnt te zien. Mensen die hun werk doen, die eenieder wel gedag knikt, maar waarover men nooit nadenkt, omdat men hen in wezen nooit bewust ziet. Anderen zijn oud en vaak vervelend, zodat men aan hen liever voorbijgaat. Uiteindelijk, wanneer zij iets werkelijk nodig hebben, zorgt een sociale dienst daar wel voor en wij hebben wel belangrijker dingen te doen, nietwaar? Ook wanneer wij zo leven op aarde, kunnen wij de hemel misschien nog wel halen. Maar wanneer wij verder willen komen dan een daadloos wachten na de dood zonder te weten waarop, drijvende in een beetje geluk en veel illusies, dan dienen wij dergelijke dingen te zien, te beseffen wat zij betekenen, ook voor die anderen. Zonder ons dan op de voorgrond te stellen, zullen wij dan ook moeten proberen die anderen weer een beetje bij het leven te betrekken, een beetje geluk te geven. Niet omdat wij zo goed zijn, maar omdat de ander het zo slecht heeft.

Dat bestaat in deze wereld van u ook. Mogelijk klinkt het u niet zeer vergeestelijkt in de oren, wanneer ik het zo stel. Maar wees eens eerlijk lieve mensen: Als u in de ellende zit en er komt iemand met u de bijbel lezen, u vertellen dat dit alles Gods wil is en dat je je erbij neer dient te leggen, dan heb je toch eigenlijk meer lust om die bijbellezer erbij neer te leggen dan jezelf, waar of niet? Maar wanneer iemand gewoon doet, of er niets aan de hand is, maar je doet voelen dat je van belang bent en je door de malaise heen probeert te helpen, maar zonder mooie woorden of ophef, desnoods alleen maar door er te zijn, wanneer je wilt klagen, dan doet zo iemand iets voor je.

Met geestelijke waarheid en geestelijke kracht is het al precies hetzelfde. Je kunt naar iemand toegaan en beweren dat je de grote dit of dat bent, die de ander wel even zal genezen of troost zal geven. Smeer hem dan maar liever, want wie zo doet, zal - zelfs wanneer hij de ander wat helpt - alleen de ander kleiner maken en zichzelf groter. Wat heb je daaraan? Je kunt het beter andersom doen, zelf eens wat kleiner zijn, desnoods een beroep op de ander doen zonder dat je die werkelijk nodig hebt, om zo die ander zich even wat groter te laten gevoelen. Want daardoor maak je die ander ook werkelijk wat sterker, zodat hij het leven zelf weer beter aan kan.

Zo handelen is voor mij nu geestelijke bewustwording. Maar de meeste mensen nemen het gemakkelijker: Wanneer zij de hemel zoeken, zo halen zij het best. Maar wanneer iemand weet wat de kracht van het leven is voor anderen, wat de levensstroom is die vloeit vanuit de aarde tot aan de hoogste hemelen en verder, dan zal hij niet tevreden kunnen zijn met een schijn van eigen grootheid, zoals zo iemand ook niet tevreden zal zijn om als een aapje op de lage takken van de eeuwigheid in nietsdoen zijn bestaan te verdrongen. Zo iemand kan niet leven in een klein sfeertje dat hij hemel noemt. Hij wil verder naar boven, tot aan de top. Dan moet hij ook beginnen met een begrip voor de grote belangrijkheid van het geven.

Ik heb het hierbij niet over het geven van geld en goed, lieve mensen. Ook dat is wel eens aardig natuurlijk. Maar het meest belangrijke is juist het geven van iets, wat je ook zelf bent, wat werkelijk deel is van je eigen bestaan. Dat betekent een stapje terugdoen in je begrippen voor eigen waardigheid, zoals het een even aandacht geven betekent aan anderen. Zelfs aandacht geven en luisteren naar iemand, al vind je die innerlijk maar een oude zeur. Wanneer die knoopsgathaker, die nooit de kans krijgt uit te spreken vanwege zijn slecht zittende gebit, u aanhaakt, laat hem eens een keer uitspreken en was desnoods na afloop onopvallend even je gezicht. Maar laat hem eens een keer alles zeggen, wat hij wil. Dat is geestelijke grootheid.

Geestelijke grootheid is het besef, dat je door minder te willen zijn in de ogen van anderen, meer kunt zijn. Geestelijke grootheid is begrijpen, dat je met het afbreken van anderen alleen jezelf kleiner maakt. Geestelijke grootheid is bovenal: nooit werken opdat de mensen zullen zeggen: Zie hoe goed hij of zij wel werkt, maar werken uit jezelf en volgens eigen besef voor anderen, zonder daarop de nadruk te leggen, zodat die anderen denken: Het lijken de aardmannetjes wel, die dit alles doen.

Zeker, de mensen geloven natuurlijk niet echt in aardmannetjes. Zij weten heus wel dat iemand het heeft gedaan voor hen. Maar waarom moeten zij nu ook weten, dat jij het was? Je kunt achter de schermen veel meer brengen aan de mensen, dan wanneer men op de voorgrond treedt. U kunt in uzelf veel meer licht vinden, wanneer u uzelf niet als een groot licht beschouwt, maar nederig blijft. Want wanneer u denkt, dat uzelf een groot licht bent, zo probeert u uzelf in de plaats te stellen van de kracht die in u leeft en door u pleegt te werken. O zeker, een kaarsenpitje zal er ook dan nog wel in zitten. Maar waar blijft de zon? Geestelijk leven, zo heeft iemand eens gezegd, is een los zijn van de wereld. Ik ken echter een hoop mensen die uit geestelijke overtuiging zweven - verstandelijk - maar daarmee niet veel verder komen. Ik geloof juist dat je niet moet zweven in die zin. Wanneer je kijkt naar de levensboom, dan zie je dat die zelfs in de chaos wortelt, dus nog beneden stof en wereld en toch oprijst tot aan de kroon, waarin de Hoogste Zijn Licht kenbaar maakt en verder.

Wij moeten gewoon proberen het geheel te overspannen. Nu zijn er vandaag weer veel mensen overspannen - vanwege het aftoppen van hun tank, dat minder snel ging dan zij dachten. Hun overspannenheid vloeit voort uit het feit dat voor de toppers van toen nu een deel van hun meerwaardigheidsuiting op de bon zal gaan. Al die mensen zijn overspannen. Maar wij moeten juist niet op deze wijze overspannen zijn. Wij moeten ons niet druk maken, wij moeten alleen durven aanvaarden dat wij, zoals wij leven, kinderen zijn van de chaos en dat wij toch kunnen reiken, verder tot het licht van de kroon, waarin de openbaring van de schepping kenbaar wordt. De levensboom is een groot beeld van een werkelijkheid. Je kunt niet zeggen: de levensboom is een weg en deze zal ik gaan. De meeste mensen zeggen dat wel natuurlijk. Zij zeggen: God heeft voor ons een wegennet aangelegd en daar gaan wij. Elke keer komen wij weer bij een punt, waar wij even kunnen gaan tanken.

Maar de werkelijkheid is dit: de levensboom ben je zelf. Je bent de rechterweg en de linkerweg. En de middenweg. Je bent de stroom van eenheid, de stroom van uiting, de stroom van bezinning. Daar kom je niet onderuit. Wanneer je probeert één weg te gaan, och, dan kom je wel in je hemel terecht. Maar wanneer je groeien kunt, tot die boom met al zijn waarden in je bestaat, dan reik je verder dan de hemel. Dat is nu hetgeen ik een belangrijk punt vond voor een geestelijk betoog. Er zullen er natuurlijk heel wat zijn, die nu zeggen: Heb ik dat niet al eens eerder gehoord? 'Immer die selbe sacht'. Goed, ik hoop het voor u dat u er al veel meer over gehoord hebt. Maar hebt u er al iets mee gedaan? Er zullen ook mensen zijn die zeggen: och, dat is alles zo vaag. Of: dat kun je ook zonder God en levensboom, want al wat u zegt zijn wij menselijk aan elkaar verplicht.

Maar ja, dat menselijk aan elkaar verplicht wil er bij mij nooit zo in, weet u? Er zijn mensen die zeggen: Wij zijn het aan elkaar verplicht medemenselijk te zijn. Maar die mensen vind ik toch niet medemenselijk genoeg, dus leg ik een bom bij hem neer, opdat zo de medemenselijkheid gediend worde. Wanneer ze zo redeneren zeg ik alleen maar: plof zelf ook.

Dat is immers geen methode. Niet, wat ik ben, is belangrijk. Dat wat ik ben met anderen, is belangrijk. Natuurlijk. Maar je moet nog een stapje verder durven gaan ook: dat ene stapje, dat je verder brengt dan de hemel. Ik ben met alle dingen. Wat in mij leeft breng ik naar buiten, niet omdat ik het ben en niet als deel van mijzelf, maar als iets wat bestaat.

Weet u, die rabbijn had natuurlijk zonder meer naar dat huisje toe kunnen gaan en daar eenvoudig kunnen zeggen: je hebt hout nodig? Hier heb je hout. Alle mensen zouden dan gezegd hebben: Wat is onze rabbijn toch goed en heilig. Maar men zou hem dan zo goed en heilig en edel gevonden hebben, dat men hem de mogelijkheid ontnomen zou hebben op zijn eigen wijze iets voor de mensen te doen. Trouwens: hij moest nu reeds het raam uit sluipen om iets goeds te doen. Hoe meer de mensen denken dat je goed bent, hoe minder je de kans krijgt om werkelijk goed te zijn en het goede te doen volgens eigen besef.

Vindt u dit raar? Ik heb iemand gekend; een heel goed mens. Maar eenieder kende hem, wist hoe hij was. Hij durfde op de duur geen stap meer van de rechte lijn af te wijken uit angst, dat hij iemand teleur zou stellen. Weet u wat zijn goedheid op de duur was? Confectie, gemaakt door de buurt, want er zat niets meer geheel van hemzelf in. En juist dit moet je vermijden. Wij moeten niet goed zijn, omdat dit past bij het beeld dat de mensen van ons hebben of slecht zijn, omdat de mensen dit van ons verwachten. Wij moeten eenvoudig zijn, wat wij zijn, met de mensen en het goede, dat wij kennen en kunnen doen, kennen en kunnen zijn, moeten wij daartoe zoveel mogelijk buiten het bij anderen bekende beeld van onszelf plaatsen.

Er komt nog iets anders bij te pas: Wanneer je altijd goed bent voor de mensen, dan gaan zij dit van je verwachten, beschouwen zij dit als hun recht. Er was eens een heel aardige jongen die tegen een oude buurvrouw zei: Zeg me maar wat ik voor je halen moet, hoor. Ik weet dat de winkel voor jou te ver weg is, daarom breng ik alles wat je nodig hebt wel voor je mee. Vanaf dit ogenblik ging het altijd zo, zes dagen van de week. De jongen bracht alles voor de vrouw mee. Maar op een dag moest hij naar school toe in een ander dorp. Hij kon dus de boodschappen niet doen. De vrouw heeft hem uitgescholden dat hij die dag niet kwam om haar boodschappen te doen. Zij sprak: wanneer je dat altijd doet, waarom zeg je dan opeens: vandaag kan dat niet? De jongen vertelde nogmaals, dat hij naar school moest en dat dit voor hem erg belangrijk was. De vrouw meende echter: had je geen rekening kunnen houden met mij en mij dit eerst eens kunnen zeggen? Volgens die vrouw had de jongen toestemming moeten vragen aan haar om zijn eigen leven te mogen leven. Want zijn goedheid was voor haar een gewoonte geworden, een recht dat zij zichzelf eenvoudig toekende. En daarvoor moet je met al je goedheid ook oppassen.

Het werkelijk goede ligt niet in dat wat je altijd weer voor iemand doet. Daardoor maak je de ander alleen maar zwakker en afhankelijker. Het goede is juist gelegen in datgene wat je voor een ander tot stand brengt, zonder dat hij daartoe een beroep op je doet of meent, wat dit betreft, voor altijd op je te kunnen gaan bouwen. Mensen hebben altijd zo hoge verwachtingen van hun medemensen. Zichzelf vertrouwen zij niet, maar hun medemensen vertrouwen zij - ofschoon meestal tot de verkiezingen en dan nemen zij weer een ander om hun vertrouwen in te stellen. U weet dit. Waarom zou u dan een rol gaan spelen en anderen eraan gaan gewinnen een beroep op u te doen, terwijl zij misschien zelf het noodzakelijke ook wel zouden kunnen regelen en doen? Dat is geen goedheid meer. Dat is dwaasheid.

Aan de andere kant: er zijn mensen die werkelijk niet meer kunnen. Dan moet je niet naar hen gaan en zeggen: nu zal ik dit eens even opknappen, maar er eenvoudig voor zorgen dat de zaak voor elkaar komt. Liefst zo, dat zij niet eens weten wie daarvoor aansprakelijk is. Dan breng je werkelijk het goede dat in je is naar buiten toe, zonder het tot dwang te maken, of door anderen te laten bepalen. Dan blijft de bezinning, die in je is, niet tot een frontje naar buiten toe laten zien, vergezeld van een toepasselijke daad. Dan maak je jezelf waar, terwijl je toch onafhankelijk blijft. Je zet een innerlijke waarheid door een daad buiten je zelf en innerlijk weet je: zo voldoe ik aan de erkenning, aan de liefde, die in mij leeft, aan de bezinning en het besef, die in mij bestaan.

Dat is voor mij de weg die verder voert dan de hemel. Maar nu heb ik zoveel over dit 'verder dan de hemel' gepraat, dat ik u ook zou moeten zeggen wat er daar dan is. Vooral omdat er mensen zijn die nijdig worden wanneer je hen zegt, dat er nog meer is dan hun hemel en dat dit nog hoger staat ook. Die mensen worden nijdig omdat zij hun gehele leven aan de leiband hebben gelopen om de hemel te verdienen, die een ander hen beloofd heeft. Vertel je die mensen dat er nog meer is, zo worden zij al nijdig. Vertel je hen, dat zij maar weinig kans hebben om het hun beloofde ook werkelijk te krijgen, dan zijn zij helemaal van de kaart. Boven de hemel, boven deze sfeer van nietsdoen en zelfvoldaanheid, liggen de werelden waarin je tot meer wordt dan jezelf alleen. Je kunt dat moeilijk in beeld brengen.

Hoe moet ik een mens duidelijk maken wat het is om als een zaad in de aarde te kiemen en op te schieten naar de zon en vrucht te dragen, om als een vlinder door de lucht te fladderen. Hoe maak ik een mens duidelijk, wat het is om één te zijn met een der grote geesten die tussen de sterren gaan. Al die dingen zijn, niet alleen maar tevreden zijn met hetgeen je gekregen hebt, en als een kind steeds meer uit hetzelfde snoepdoosje dezelfde op de duur vervelende snoepjes van eeuwige zaligheid genieten, werkelijk leven, dat maak je niet zo eenvoudig duidelijk. Het is een niet-sterven. Want ook in de hemel ben je 'dood'. Heel wat mensen zeggen nu: zo erg is dit niet, want je kunt altijd nog terug naar de aarde. Nu ja, als je niets beters weet, ga je gang.

Maar is dit geestelijk bestaan werkelijk ook leven? Zomerland is geen werkelijk leven. Het is rust, het is vakantie zonder werkelijk werk. Het is een beetje voor je plezier iets doen of een cursus volgen, omdat je nu toch met pensioen bent gegaan. Maar wanneer je een stap verder weet te gaan, word je een levend deel van de dingen. Dan ben je deel van een kracht die mensen gaat helpen of zielen gaat helpen. Dan ben je deel van een kracht, die hier licht schept en ervoor zorgt, dat daar het juiste duister in de juiste proporties op kan treden. Je leeft dan in alles, waaraan je deelhebt. Dan is de hemel een leven, dat alomvattend wordt. Maar dan moet je wel iets verder gaan dan 'de hemel' in zijn bij de mensen meest gepropageerde vorm.

Mogelijk zegt u nu stil voor u heen: Jaja. Wat voor reizen wil hij ons nu weer aansmeren? Wel, het is geen charterreis en gaat niet volgens programma. Het is geheel individueel, iets wat je op je eigen wijze moet doen. Je moet je los maken bv. van het denkbeeld dat je het met bezinning alleen best kunt redden. Je moet je los maken van het denkbeeld dat degene die in de 'sjoel' altijd mooi mee weet te zingen, te bidden en te praten, die aan de voornaamste kant zit ook nog, daardoor meer is dan een andere. Je moet van de uiterlijkheden afzien en gaan leven in de daad. De daad is het woord, dat je spreekt, de kracht die je geeft, de gedachte die je uitzendt. Dat is de wereld die je ziet, en zelfs nog je eigen ik, zoals dit gezien wordt door de wereld. Want dit alles tezamen is leven. Indien dit leven en belevensbesef werkelijk verankerd is in je wezen, dan ga je verder dan de hemelen, want je zoekt leven. De hemel is rust, maar een ego, dat werkelijk leeft, wil geen rust, doch zoekt deel te zijn van de scheppende actie van de Schepper. O, zo iemand wil niet zoet slapen in Abrahams schoot tot de dag van het oordeel. Hij wil leven en werken, opdat op de dag van het oordeel er geen veroordeling zal zijn, niet voor hem, niet voor iemand.

Ik weet niet of ik dit duidelijk genoeg weet te zeggen. Soms voel ik mij als een kind, dat probeert een concert op een blikken trompetje na te spelen. Het is stevig blik, daar niet van. Maar hoe kun je iets zeggen over werelden die verder gaan dan al die vormen die u kent. Beschrijven kun je daarvan natuurlijk nog wel iets. Dan krijg je een impressionistisch schilderij in woorden, dat iedereen mooi vindt, omdat hij denkt dat een ander het wel begrijpt. Maar wanneer je probeert duidelijk te maken wat het is, kun je niet volstaan door te zeggen dat het een wereld is zonder vormen en vol van lichten. Lieve mensen, wat dat betreft zou je kunnen herinneren aan Koninginnedag, waarop vroeger ook overal vetpotjes brandden als illuminatie. Wanneer je beschrijft, denken de mensen aan een wereld die bestaat uit vetpotjes zonder hulzen. Maar dat is niet waar. Het is juist een wereld, waarin geen vormen zijn, maar waarin het leven een voortdurend doen betekent, waarbij het doen zelf a.h.w. de rust is, die je nodig hebt en de schoonheid die je beleeft. Het is een wereld, waarin je door zelf steeds meer actief te zijn een steeds inniger rust vindt in de Schepper. Het is een wereld, waarin je, door steeds minder als Ik

op de voorgrond te treden, maar steeds meer werking van de Schepper te zijn, de grootste voldoening beleeft die mogelijk is.

Maar ja.... Mogelijk begrijpt u een klein beetje, wat ik zeggen wil. En wanneer u het niet begrijpt, is het niet zo erg. Wanneer u naar de hemel toe wilt en nog verder dan de hemel, zo hoeft u zich het hoofd niet te breken over de vraag hoe die werelden zijn en beleefd worden, zoals u zich ook het hoofd niet behoeft te breken over allerhande mooie abstracte stellingen. Deze zaken zijn mogelijk gezellig en aardig, je kunt ze wel eens gebruiken. Maar wat doe je er verder mee wanneer je niet eerst metterdaad en voortdurend metterdaad in je leven waarmaakt, wat je in jezelf erkent? En dat dan niet als ik, maar als deel van het geheel.

Zoals men dit vaak zo mooi omschrijft: als N.N., als anonymus. Wat een woord overigens. Ik dacht wel eens: anonymus kan best een katholieke heilige zijn. Zij hebben al een Hieronymus, dus waarom zou er geen Anonymus ook bij zijn. Trouwens, ik begrijp die dingen toch niet zo heel goed. Waarom hebben de mensen toch altijd weer heiligen en helden nodig? Heilig ben je pas, wanneer je van gips bent en een held ben je pas, wanneer je gegoten wordt in brons, of in steen uitgehouwen. Voor die tijd ben je toch een mens. Waar of niet? Wat moeten wij kijken naar al die beelden, wat moeten wij ons bezighouden met al die grote heldenvoorstellingen, waarin al onze grote voorgangers een rol spelen. Laat ons er liever voor zorgen, dat wij zelf eens iets tot stand brengen.

Ik wil geen kritiek uitoefenen. Maar Nederland is nog steeds een natie van jongens van Jan de Witt. En hoeveel premiers zijn er sindsdien als geweest? Men teert nog steeds op de oude roem, het oude geloof, de oude zekerheden. Zou er vandaag nu werkelijk niet iets beters zijn, zou er geen mogelijkheid zijn, waar te maken, wat er in je leeft, zonder gelijktijdig op een kansel te klimmen en te zeggen, dat je dit waarmaakt, wijzende op illustere voorbeelden uit het verleden. Bovendien: wanneer je zegt, dat je iets waar gaat maken, gelooft niemand je meer in deze tijd. Je kunt het pas maken, wanneer niemand denkt dat je het zult doen. Doe dan wat, het geeft niet wat, wanneer je maar voelt, dat het goed is.

Werk wat, niet om duidelijk te maken, wie en wat je wel bent en kunt, maar gewoon om in de wereld jezelf en een deel van die wereld eens wat in beweging te brengen. De schepping is geen verstarde toestand. Het is een voortdurende beweging, waarin alles altijd bestaat en toch steeds weer anders is, omdat het zich anders groepeert. De schepping en zijn voleinding zijn bijna als de chaos, omdat het geheel als in een caleidoscoop voortdurend zijn samenstelling schijnt te wijzigen en toch blijft bestaan uit dezelfde bestanddelen, die er reeds in het begin waren. Wij moeten deel zijn van de beweging. Voor ons is de beweging de schepping. Wij moeten deel zijn van de beweging, van de actie, niet omdat wij persoonlijk zijn, maar omdat de beweging voor ons het enige wezenlijke contact vormt met de Grote Beweger van alle dingen. Daar hoef je geen boeken voor te lezen. Daar kun je gewoon mee beginnen, gewoon eens iets doen, zonder ook meteen te laten horen dat je het zelf, en o zo goed gedaan hebt.

Ik hoop, dat dit genoeg is. Is dat niet zo, zeg het mij. Was het wel genoeg, zeg het uw vrienden. Hebt u commentaar, zeg het nu.

Vraag: Wanneer u nu nog een stukje verder gaat, komt er dan geen toestand, waarin die beweging weer ophoudt?

Antwoord: Daar heb je iemand, die heel ver gaat - in zijn gedachten. Maar ik wil het u wel zeggen, zover ik het weet. Wanneer je deel bent van de beweging, ga je eerst begrijpen dat de gehele beweging een vast patroon weergeeft. Dat vaste patroon? Mogelijk is het zoiets als een kristal, zoals de samenvatting daarvan in een sneeuwvlokje. Misschien is dat dan wel Gods verschijningsvorm, wie zal het zeggen. Maar een ding is zeker: Voor ons, wanneer wij werkelijk een stapje verder willen en durven gaan dan de versteende hemel van: ach, wat hebben wij het goed en wat zijn wij gelukkig, dan zullen wij moeten beginnen met deel te nemen aan die beweging, niet door zelf iets te zijn, dat beweegt, maar vanuit onszelf de beweging waar te maken die is, en die wij innerlijk heus wel erkennen als het juiste.

Dat zijn de vragen, denk ik wel. Of is er nog iemand? Niet. Dat is dan een gelukkige tijding voor u en voor mij. Want dan is het weer bijna voorbij.

Beste mensen, leven op aarde is geen lolletje, ook al heb je vaak een hekel om er mee uit te scheiden. Leven is iets wat eigenlijk voor ons los zou moeten staan van begrippen als aarde en hemel: leven is iets in je, onblusbaar. Wat dan aarde is en hemel, zou volgens mij alleen een erkenning moeten zijn van de beweging en kracht die jezelf bent. Zo nu en dan uitgedrukt in een daad natuurlijk, maar zonder je daarmee te binden aan de verstarrende wereld of de slaapverwekkende hemel. Dat is alles, wat ik u te zeggen heb, vrienden. Wat de hier gangbare term is en volgens mij een heel mooie. Want wanneer je van iemand oprecht zegt: dit is mijn vriend, dan zeg je ook: ik heb voor hem veel, ja, bijna alles over. Maar als je zegt broeder of zo, dus familie, dan kun je nog altijd denken: fraaie familie, enz.

Daarom zal ik die term ook maar gebruiken: Vrienden, bedankt. En natuurlijk een goedenavond.

SPROOKJES

(ESOTERIE)

Goedenavond, vrienden.

Ook dit tweede deel van de avond dient een geestelijke inslag te hebben. Maar dat geestelijke gepraat wordt zo snel zeurderig. Hebt u dat ook wel eens opgemerkt? Ik zou natuurlijk oude volksgezegden kunnen gaan ontleden, zo in de zin van: zit de sjeik aan de oliekraan, boer, pas op je Esso, of zoiets. Maar dat is moeilijk. Ik zou sprookjes kunnen gaan ontleden of zoiets. Maar zegt u het liever zelf maar. U houdt van sprookjes? Leest u het Kamerverslag dan altijd? Maar goed. Is het u wel eens opgevallen, dat sprookjes altijd een wat geforceerd happy-end hebben? Het sprookje is ongeveer als de wereld van de mensen: Het zit vol met misleiding, wreedheid, diefstal, maar aan het einde klopt het niet meer, want dan komt alles goed terecht. Daarna leefden zij lang en gelukkig. En wanneer je weet dat de helden dan meestal gaan trouwen, zet je achter die zin als ervaren mens toch wel enige vraagtekens. Of niet soms?

Laat ons eens kijken naar Assepoester. Dat is het verhaal van een meisje dat arm is door haar stiefmoeder. Zij mag niets, moet alles doen. Kortom: zij voelt zich altijd uitgesloten en maakt er toch maar het beste van. Onder mensen is dit vaak het geval: Overal is een gezag en dat gezag kan wel een orde vertegenwoordigen, maar die orde past ons als mens maar zelden. De enige soort orde die wij graag zien, is de orde die wij zelf stellen op de zaken van anderen - citeer van van der Stoel misschien? De armoede en ellende van het arme kind wordt dus aan de boze stiefmoeder geweten. Waarom zijn stiefmoeders altijd zo boos in sprookjes? Eigenlijk zou je dit eens aan de vaders moeten kunnen vragen, die in het sprookje meestal alleen op de achtergrond opereren, of even tevoorschijn komen bij het gelukzalige einde van het verhaal. Meestal trekken degenen die mede de verantwoordelijkheid dragen voor het leven en geluk van anderen, zich daarvan betrekkelijk weinig van aan. Zij zoeken vooral de lieve vrede, of - in het beste geval - bevestiging van hun eigen belangrijkheid. Zelfs wanneer iets eigen is, heeft men de neiging de werkelijke verantwoordelijkheid over te laten aan bevoegde instanties, hopen op zo eigen vrede te kunnen beschermen.

Altijd is er ook weer een macht achter alle machten, in het leven zowel als het sprookje. In het leven heet dit vaak toeval of geluk, in het sprookje is het een fee. Het onmogelijke wordt mogelijk. Een pompoen wordt een koets, muizen worden paarden en kikkers lakeien. Het wonder gebeurt steeds weer, ook in het leven. Maar waarom? Ik meen, omdat men in de orde leeft en vanuit die orde zijn verlangens richt. Wij kunnen de wereld niet veranderen, maar kunnen wel

leven in de wereld en in die wereld dat, wat wij verlangen, nastreven, waar trachten te maken met al onze krachten. Dan is er ergens altijd een punt, waarop de rede zegt: Dit kan niet. Maar wanneer wij vanuit de orde met onszelf werken en proberen alle taken zo goed mogelijk te volbrengen ondanks de tegenzin die wij mogelijk daartegen hebben, speelt het toeval een rol en blijkt meer mogelijk te zijn dan je dacht. Dan komt de fee. Of die fee nu afbetaling heet of met een toverstokje werkt en tijdelijk de wereld verandert, het redelijk en zelfs geestelijk onmogelijk schijnende, wordt een feit en zelfs degenen die ons van nabij kennen, herkennen ons niet meer in onze nieuwe gedaante.

Vaak wil je te veel en wie te veel wil, komt bedrogen uit. Assepoester faalt ook bijna: zij wist, dat zij maar een beperkte tijd kon dansen, maar vond de prins zo tof, dat zij gewoon niet meer op de tijd lette, tot het bijna te laat was. Ook bij mensen zien wij dit vaak gebeuren: Wij houden geen rekening met de beperkingen die wij toch wel kennen, en mislukken, of worden oud voor wij het beseffen. Soms beseft je op het laatste moment dat je te ver dreigt te gaan. Dan red je het nog op het nippertje: je krijgt schuldgevoelens en trekt je nog tijdig terug. In het sprookje kan dit het einde niet zijn. Daarom laat Assepoester een glazen muiltje vallen. Overigens is het alleen van glas door een vertalingsfout, want oorspronkelijk was het glacé, een soort leer. De prins vindt het en gaat achter zijn verovering aan. Assepoester ondertussen blijft ondanks alles trouw aan wat zij is en wat zij beloofd heeft. Zij zegt niet: ik heb geen zin meer, ik zal wel zien wat het wordt. Zij beseft: zo ben ik, zo heb ik het met de fee afgesproken en dit moet ik dus ook nu nog waar blijven maken.

Zo gaat het ons ook. Wij zijn soms geneigd om te zeggen: laat de gehele wereld nu maar barsten, ik heb nu anders geleerd en doe voortaan, wat ikzelf wil. Maar ergens gaat dat nooit geheel goed. Op het ogenblik echter dat wij bereid zijn ons te blijven houden aan de verplichtingen die wij op ons hebben genomen, komt het toeval ons te hulp en brengt nieuwe mogelijkheden. Het is of het lot - als een verliefde prins - ons dan achternagaat. Wanneer wij ons houden aan hetgeen voor ons - in ons binnenste - als verplichting geldt, komt het lot ons achterna en brengt ons de mogelijkheden thuis die wij begeren. Anderen die proberen zelf hiervan te profiteren, komen van een koude kermis thuis.

Een mooie scène vind ik steeds weer het passen van het schoentje door de zusters van Assepoester. Moeder speelt op wonderbaarlijke wijze voor pedicure en snijdt tenen af of het de stengels van verwelkte bloemen zijn. Een handelwijze die mij onwillekeurig doet denken aan de moderne kapitalistische economie. Pardon. Maar dergelijke dingen kunnen niet blijvend goed gaan. Bloed verradt de list, de wereld neemt het bedrog niet meer en zie maar: Assepoes is de enige die het muiltje werkelijk past, dus krijgt zij haar prins. Ook dit is volgens mij uit het leven gegrepen: Voor ieder van ons bestaan er eigen mogelijkheden, eigen bereikingen, die voor niemand anders op deze wijze haalbaar zijn. Vaak zullen wij veel moeite en ellende door moeten maken om onszelf waar te maken. Maar op een bepaald ogenblik slagen wij. Dan opeens treden wij naar voren uit het halfduister en nemen onze juiste plaats in in geestelijke wereld en de stof. Overigens: Assepoes heette in Duitsland lange tijd Aschenbrödel, maar de laatste tijd hoor ik haar naam vaak verbasteren tot Aschenknödel. Mogelijk een welvaartsverschijnsel, daar men zo de eigen vorm aan de sprookjesnaam aan schijnt te passen.

Dit is niet alleen maar een sprookje van een arm meisje dat uiteindelijk toch alles krijgt, wat zij maar wensen kan. Het is volgens mij ook het verhaal van een mens die met al haar innerlijke en uiterlijke moeilijkheden en dwaasheden trouw blijft aan zichzelf en aan eigen beloften. Een mens die niet alleen wanneer het meeloopt, even probeert lekker te profiteren, maar eerlijk tracht te doen, wat nodig is. Wanneer je trouw bent aan hetgeen je in jezelf als noodzakelijk en juist beseft, komt er steeds weer een ogenblik dat de waarheid kenbaar wordt en je leven voor je verandert.

Ik vind dat sprookjes als dit wel degelijk ook een geestelijke betekenis bezitten. Toch kan ik mij van nevengevoelens soms niet geheel ontdoen, zoals in het geval van Roodkapje. Mij treft hier de wolf het meeste. De mensen hebben het altijd maar over dat arme Roodkapje. Maar eigenlijk

is het maar een snertkind. Zij weet dat het in het bos gevaarlijk kan zijn, zij weet dat haar grootmoeder op haar ligt te wachten. Maar wanneer zij bloemen ziet, denkt zij alleen aan haar eigen plezier en begint onmiddellijk te plukken. De wolf blijkt, wanneer hij eenmaal verschijnt, een figuur met diplomatieke gaven te zijn: Heel beleefd vraagt hij het kind uit. Die ziet wel dat zij met een wolf te maken heeft, maar voegt zich bij de zwijgende meerderheid om even later alles te vertellen. M.a.w.: de wolf zou nooit gedaan hebben, wat hij in het sprookje gedaan heeft, wanneer Roodkapje zich aan haar taak had gehouden.

Roodkapje is trouwens helemaal een onoplettend, om niet te zeggen, erg stom kind. Wanneer zij bij grootmoeder binnenkomt, kijkt zij en denkt niet na: " Grootmoeder, wat hebt u grote ogen ..." enz. Wat denkt dat kind daarbij eigenlijk wel? Was oma zo lelijk, dat zij nooit goed naar haar had durven kijken. Mij doet dit denken aan die oudere dame die bij een schoonheidschirurg komt en vraagt of deze de kleine foutjes in haar aanschijn voor haar wil verwijderen. Waarop de man ten antwoord geeft: Onthoofden doen wij hier niet. Opoe moet nog erger geweest zijn. Maar goed: de wolf consumeert dus opoe en Roodkapje. Best. Dat is zijn aard. Bovendien zijn die twee daaraan toch zelf ook wel schuld. Daarom vind ik het niet bepaald eerlijk, dat de jager niet alleen opoe en Roodkapje redt door de maag van de wolf open te snijden - wat een maag moet dat geweest zijn - hij doet daarna stenen in die maag, naait de zaak dicht en werpt de wolf in de put, waar hij moet blijven zitten tot het sprookje opnieuw begint. Die jager lijkt wel een scherp schietende dominee die u stenen voor opoe geeft.

Maar wat leert ons het verhaal in meer geestelijke zin? Wij zijn soms bezig een bepaalde waarheid na te streven, of een bepaalde zaak te gebruiken en weten heel goed, wat wij moeten doen. Maar er staan ook langs onze weg vaak zeer begeerlijke bloemen. Waarop wij prompt onze taak en goede voornemens terzijde stellen. Daarmee geef je a.h.w. jezelf en je mogelijkheden prijs aan het onbekende. Je kunt het kwaad niet kwalijk nemen, dat het de voornemens van het goede voor zich gebruiken wil en mooie drogredenen geeft om toch maar even aan eigen genoegens te denken. Je kunt echter stellen, dat het goede het beste waar wordt gemaakt door ons, door alles wat tot dit goede behoort onmiddellijk en zojuist mogelijk te volbrengen, zonder ons van het pad te laten lokken, dat wij menen te moeten volgen. Wij bereiken weinig of niets, wanneer wij ons streven steeds weer onderbreken, desnoods alles over onze voornemens overal bekend te maken ook nog en dan, wanneer wij tijd over hebben van onze genoegens, er nog iets aan te willen doen. Wanneer je je in het leven als Roodkapje wilt gedragen, moet je er overigens wel aan denken dat de jager alleen in het sprookje redding kan brengen, wanneer je zelf hebt gefaald. En hoe de wolf heet? Dat weet ik ook niet. Mogelijk heet hij Henk, of Maatschappij. Wie zal het zeggen?

Wij moeten beseffen, dat wijzelf maar al te vaak de rol van Roodkapje spelen: wij trekken er op uit in de wereld met onze geestelijke bewustwording en onze besepte zending, scheppen erover op en zullen uiteindelijk moeten constateren dat anderen reeds gedaan hebben, wat wij wilden doen, maar dan wel met heel andere bedoelingen. Wij moeten leren wat in ons als een juiste opdracht wordt erkend, zelf waar te maken, zonder delegeren van taken en bovendien zo snel mogelijk, zonder de tijd te nemen voor ontspanning en onnodige rust. Dit is de enige wijze om ons innerlijk besef, onze taak, tot deel van de werkelijkheid te maken. En als dit niet genoeg is: Op de jager behoeft u niet te rekenen, want Okke heeft het al druk genoeg met zijn spreekbeurten. En wolven worden in deze maatschappij niet vervolgd: die worden rijk en geëerd en krijgen een medaille voor betoonde heldenmoed en diensten aan de gemeenschap bewezen.

Trouwens wanneer je sprookjes leest, is het goed eens wat meer naar anderen dan de hoofdrolspelers te kijken. Dan ontdek je, dat helden niet bepaald echte, eerlijke, roestvrije figuren zijn. Neem bv. Klein Duimpje eens: Ik heb alle respect voor het kleintje, dat het zover bracht en met zevenmijlslaarzen door de maatschappij wist te snellen tot aan de top. Maar vergeet dan niet dat hij het alleen zover brengt, omdat hij de laarzen van een ander heeft gestolen. In de werkelijkheid zien wij dit vaak: iemand die eigenlijk niets is, komt in nood, pleegt moord en doodslag en weet met de middelen van die ander het nog zover te brengen, dat hij de held in het drama wordt. Over de arme reus wordt niet gesproken. Niet alleen dat zijn ontbijt

hem voorbijging, maar hoe moet hij leven met een vrouw die goed wilde zijn voor klein Duimpje en als beloning voor haar zorgen nu haar dochters doodgeslagen vindt? Een wreed verhaal.

Ook wij voelen ons vaak klein en machteloos in de wereld. Toch blijkt die vaak voordelen te hebben, wanneer wij maar handig genoeg zijn. Men verwacht van ons weinig of niets en zo zijn wij vaak in staat langs onze eigen wegen veel te bereiken. Maar daarom behoeven wij anderen nog niet aan ons streven op te offeren, zelfs wanneer die anderen dingen doen die voor ons gevaarlijk of onaanvaardbaar zijn. Vooral moeten wij niet onschuldigen opofferen om onze eigen mogelijkheid tot bereiken te vergroten. Alleen wanneer iemand ons aanvalt, mogen wij ons verdedigen. Desnoods met geweld, wanneer het niet anders gaat. Maar speel dan niet de held en de redder, zeker niet wanneer je roem berust op dat, wat niet van jezelf is.

Nu zullen wij, ook in het goede, meestal maar weinig tot niets tot stand kunnen brengen, wanneer wij geen gebruik willen maken van de middelen die maatschappij en leven ons ten dienste stellen. Wij kunnen onze mogelijkheden meestal niet geheel zelfstandig scheppen en waarmaken. Wat je in het leven kunt, is het beste ervan maken - wat Klein Duimpje zeker deed. Maar blijf dan eerlijk, geef toe dat je dat alleen dankzij anderen hebt kunnen bereiken. En probeer a.u.b. nooit, een erebaan als het koerier zijn voor een koning te bereiken. Want in dergelijke gevallen loop je je te barsten voor de eer alleen, zonder dat iemand er werkelijk beter of wijzer van wordt. Blijf een gewoon mens, wordt zelfstandige ondernemer op geestelijk terrein, werk met eigen geestelijke krachten en volgens eigen geestelijke waarden. Indien men u hulp biedt, hoeft u zeker geen neen te zeggen. Maar vraag niet te veel om hulp, ga je eigen weg en maak waar, wat je innerlijk gelooft. Dan kom je met geestelijke zevenmijlslarzen terecht op de plaats, waar je behoort en waar je geestelijke inhoud zijn volle betekenis kan krijgen.

Soms schep je wel eens te veel op, zoals het snijdertje in 'Zeven in één klap'. Kent u dat niet? Toch is ook dit leerzaam genoeg. Het is het verhaal van een kleermakertje, dat nogal last had van vliegen. Elke keer mepte hij ernaar, maar meestal gelukte de aanslag hem niet bepaald goed. Tot hij op een goede dag erin slaagde er zeven te doden met één enkele slag. Nu was de stad die dag in oproer, omdat men had gehoord dat plunderende reuzen door het land in de richting van de stad trokken. Toen het kleermakertje dan ook trots naar buiten kwam en riep: "Zeven doodde ik er met één enkele slag", meende men dat hij de aangewezen held was om dit gevaar te bestrijden. Dus werd hij erop afgestuurd. De kleermaker ging, zij het in angst en beven, omdat hij niet wilde toegeven dat het alleen maar vliegen waren geweest, zeker nu hij zo gefêteerd werd. Maar met enkele listen wist de kleermaker het zover te brengen dat de reuzen elkaar doodsloegen. En toen was hij voor eenieder een echte held en reuzendoder

Ook wij maken van een mug vaak een olifant en ook wij bluffen vaak, wanneer wij daartoe weinig werkelijke reden hebben. Ook wij komen vaak daardoor in een situatie waarbij van ons veel meer wordt verwacht, dan wij ooit geloven te kunnen geven. Wij zeggen tegen eenieder die horen wil - vooral tegen onszelf, want daarnaar luisteren wij graag, zelfs indien wij het zelf zeggen - dat wij zulke goede mensen zijn. Wij sommen alle goede zaken op, overdrijven die en vergeten onze fouten op te sommen. Wat ons een hele litanie bespaart. Wij zijn altijd weer gecharmeerd van de kleine overwinningen die wij op het leven of onszelf hebben behaald en doen, of dat heel wat is. Daardoor brengen wij ons vaak in een situatie waarin wij toe moeten geven, maar wat op te scheppen of grote problemen moeten aanpakken, die wij menen niet te kunnen overweldigen. Dit lijkt dom en verkeerd. Toch zullen wij, wanneer wij maar vertrouwen in onszelf hebben, vaak veel meer kunnen doen dan wij voor mogelijk hadden gehouden. Wanneer de nood aan de man komt, kunnen wij vaak veel en vinden wij wegen om zaken waar te maken die wij vroeger als onbereikbaar, onmogelijk, zouden hebben beschouwd.

Zo wil ik uit dit alles de les trekken dat het weinige goede dat wij bezitten, ons maar al te vaak in een toestand zal brengen, waardoor wij grotere zaken aan moeten pakken. Laat ons steeds beseffen dat wij meer kunnen, dan wij vermoeden. Denk niet dat je alles kunt, want dan loopt het verkeerd af, probeer alleen maar hoever je kunt komen. Dan presteer je vaak onverwacht veel.

U bezit vele krachten en reserves, hebt meer vermogen dan u veronderstelt, ook al zijn dit vaak andere, dan u begeert. U zult echter steeds weer in kleine dingen slagen juist door deze vaak door u zozeer onderschatte begaafdheden. Zeg dan eens tegen uzelf: wanneer het kleine mij gelukt, zal het grote mogelijk ook niet geheel mislukken. Laat ik het eens proberen. Lukt het niet, dan hebt u mogelijk wat pech gehad. Maar probeer het altijd weer. Dan maak je veel wat nu in je leeft als een onbereikbare droom, nog waar ook. Wat redelijk nog mogelijk lijkt, is daarom nog niet onmogelijk, want in het boven redelijke kunt u heel wat doen en waarmaken. Dat mag u niet vergeten. Er is veel meer rond u en in u, dan redelijkerwijze door u kan worden erkend of zelfs maar vermoed. U kunt onredelijk schijnende dingen doen en toch resultaten boeken. U kunt bv. uw gedachten uitzenden en later tegen uzelf zeggen, dat u een idioot bent omdat u meent dat daarmee toch niets bereikt kan worden. Maar ondertussen redt u met die uitgezonden gedachten mogelijk een mensenleven, of helpt u een ziel tot een juistere overgang te komen. Misschien, ja. Maar dat alleen is volgens mij al reden genoeg om het eens een keer te proberen. Probeer altijd weer iets meer te zijn en iets meer te doen, dan u mogelijk lijkt. Dan komt u eerst tot werkelijk goede resultaten.

Ik zou door kunnen gaan met een ander sprookje, want er is alleen al van volkssprookjes - dus niet de door schrijvers bedachte sprookjes - een hele bibliotheek te vullen. Volkswijsheid wordt steeds weer neergelegd in allerhande verhaaltjes en gezegden. Zaken die schijnbaar oppervlakkig zijn, maar die bij nadere beschouwing vaak een zeer diepe inhoud bevatten. Maar altijd weer is de kern van het sprookje, dat het onmogelijke mogelijk wordt, terwijl ergens altijd weer de deugd wordt beloond en het kwaad wordt bestraft. Wanneer je de wereld beziet, zou je kunnen denken dat dit laatste maar een sprookje is. Maar bij nader bezien blijkt zelfs dit waar te zijn.

Het gaat als bij Goud Elsje. Die werkte erg goed voor vrouw Holle. Toen zij eindelijk door de poort ging viel er iets op haar: zij werd schoon boven allen en wanneer zij sprak vielen edelstenen uit haar mond. Wijsheid noemt men ook wel eens een edelsteen. Zijzelf was zich van haar goedheid niet eens bewust, zij verlangde dan ook geen loon. Haar zusje, dat voor de beloning kwam en onbehoorlijk bleef tegen vrouw Holle, omdat men zijn aard nu eenmaal niet blijvend kan verloochenen, kreeg onder de poort pek over zich heen en uit haar mond kwamen bij elk woord padden gesprongen. U denkt waarschijnlijk dat dit in strijd is met de feiten, omdat de brutaalste in de wereld altijd weer het beste deel weet te krijgen. Maar dat is uiterlijk. Er zijn eenvoudige mensen in de wereld die nooit rijk zullen worden, maar wel altijd voor anderen klaarstaan. Zij kennen vriendschap, hebben goede relaties met de mensen en vinden overal wel weer nieuwe betekenissen en inzichten, zodat hun leven werkelijk rijk is. Zij vinden op de duur een wijsheid waardoor het leven ondanks alles de moeite waard blijft. Zij doen mij denken aan Goud Elsje: door hetgeen zij gewoon vriendelijk doen voor de mensen, ontvangen zij in het leven veel onverwachte vriendschap en zelfs wel gaven. Wat zij na een dergelijk leven aan geestelijke inhoud bezitten, is zeer groot, zij leven gelukkiger dan anderen.

Stel daar tegenover de mensen die uitgaan van het standpunt: wanneer ik het maar heb. Zij krijgen mogelijk wel veel aan aardse goederen. Maar innerlijk is het precies andersom: zij worden steeds armer, omdat zij in hun zelfzucht zich hebben afgesloten voor de mensheid en zelfs voor de kosmos. Deze mensen staan in wezen altijd alleen, omringd door vijanden, benijders en jazeggers. Zij bezitten wel geestelijke gaven, maar die blijven begraven onder de zelfzucht. Hun woorden zijn vaak leeg en zinloos, omdat zij geen inzicht hebben in de werkelijkheid van het leven op de wereld, of het geestelijke bestaan van de mens. Er zijn rijken en armen die van het leven weten te genieten. Er zijn ook rijken en armen die in het leven steeds maar weer ellende kennen. Zij willen alles hebben, hebben zij hun zin, dan willen zij weer iets anders enz. Uiteindelijk hadden zij liever wat zij gehad hebben, dan wat zij nu hebben, maar wat zij eens hadden, hebben zij niet meer.

U kent de soort mogelijk wel. Dat zijn de mensen die vaak alles schijnen te hebben en die toch altijd weer ongelukkig zijn. Zij kunnen de kleine dingen van het leven niet meer aanvaarden en de grote dingen in het leven kunnen zij niet meer begrijpen. Dan lijkt het u mogelijk dat zij er

veel beter aan toe zijn dan u, maar in de praktijk bent u dan vaak gelukkig, terwijl zij geen geluk kennen, hebt u krachten in uzelf die zij niet kennen of weten te gebruiken. Zelfs weet u vaak wel, wat er gaande is in het leven, hebt u inzicht in het leven, de wereld en de mensen, plus de krachten die achter dit alles schuilen, terwijl de anderen niets daarvan beseffen, verblind zijn en steeds weer botsen met die wereld die zij niet kunnen begrijpen en die zij met geweld willen dwingen hun wil te aanvaarden, zonder daarin ooit werkelijk te slagen.

Sprookjes zeggen vaak een hele hoop. Wat dat betreft hebben wij in de Orde een soort privésprookjesverteller, de man van de hemelpoort-verhalen. Ook daaronder schuilen vaak zeer goede gelijkenissen. Ik zal een van zijn verhalen hier voordragen en trachten hem - of liever haar, want zij is een dame geweest, die als heer doorkomt, omdat dit de vrede met het medium beter bewaart - te imiteren. U lacht, maar ergens kan ik het medium wel begrijpen: je bent een man en wilt dan niet graag, hoe dan ook, als een soort dikke dame voor het forum komen. Ik zal nu proberen dit ene - bestaande- verhaal goed te vertellen.

Er was eens een mens die op de wereld meende, dat alles verkeerd ging, zonder dat hijzelf daaraan ooit schuld had. Hij ging bv. schaatsen en zakte door het ijs. Probeerde hij handel te drijven, dan ging hij failliet. Werkte hij voor een ander, dan maakte hij te veel fouten en werd op de straat gezet, of hij probeerde zijn zin door te drijven en kon dan nog voor de zo aangerichte schade opkomen ook. Kortom, deze mens voelde zich een der verworpenen der aarde. Hij werd zelfs communist, maar wilde te veel van de andere communisten hebben en te veel over hen zeggen. Hij werd uitgewezen en werd anarchist. Maar omdat hij het geweld predikte en dit zelf niet waar kon maken, probeerde hij anderen op te hitsen, koos de verkeerde plaats, probeerde te vluchten toen de overheid ingreep en overleed als gevolg van een slag met de matrak, die een overprikkelde politieman uitdeelde.

Ondanks zijn laatste pogingen om zichzelf waar te maken in de wereld, ging hij, zoals dit voor overledenen gebruikelijk is te doen, op weg naar de hemel. De weg is lang: de weg omvat rond 77 trapjes, maar dan wel verheven tot de 77e macht. Hij sjokte moeizaam naar boven, ondertussen mopperende dat er geen lift was en de hemelbewoners verwijtende, dat zij niet modern genoeg waren. Toen hij eindelijk Petrus in de verte zag, riep hij zelfs luidkeels: Petrus, kameraad, help mij toch die laatste treden op te komen. Want ik heb op aarde de hemel verdiend, maar wanneer is zo verder moet gaan, haal ik het niet meer. Maar Petrus riep terug: Ga maar rustig even zitten uitrusten op de trap, hoor kerel. Je hebt hier alle tijd en waar jij terecht komt, kom je altijd nog vroeg genoeg. Wat de man erg onvriendelijk vond. Zie, zo klaagde hij, mijn ellende achtervolgt mij zelf hier.

Eindelijk kwam hij bij Petrus. U weet wel, hoe die erbij zit, nietwaar? Hij heeft nog steeds zijn oude slobberjurk aan en zijn baard heeft hij contractueel ook nog steeds, want daarmee maakt het hemelse VVV-reclame. Maar hij rookt tegenwoordig wel een pijp en zijn sleutels heeft hij aan zijn gordel hangen en niet meer in zijn hand, zoals het op het plaatje staat. Petrus zat weer eens lekker in de zon op het bankje voor zijn mooie met wingerd begroeide poortwachtershuisje, dat een engeltje als windwijzer heeft. De man kwam uiteindelijk als een soort zelfgemaakte verdorstende naar de portier toe gekropen en stamelde: Petrus, ik houd het niet langer. Mag ik naar binnen? We zullen zien, sprak Petrus. Hij ging naar binnen, drukte op de juiste knopjes van de hemelse computer, kaarten begonnen te ratelen. De engeltjes van de administratie mompelden onder elkaar: Daar komt zeker weer een nieuwe. Maar dat ging mooi niet door. Want Petrus las de kaart en sprak tot de man, wat medelijdend: Jij hebt nu letterlijk alles verknoeid, zelfs jezelf. "En dat neem ik niet. Dat is bourgeois kapitalisme" begon de man - want kort voor zijn dood had hij dit ook altijd gezegd, wanneer hij zijn zin niet kon krijgen. "Ik eis volledige voldoening hiervoor!!!"

"De afrekening komt dadelijk beneden wel" sprak de wijze Petrus. "Maar maak je niet zo druk." Waarop de ander begon te klagen, dat hij zijn gehele leven ongeluk had gehad, terwijl hij altijd toch zo zijn best had gedaan. "Meen je dat nu?" vroeg Petrus, en begon de kaart voor te lezen. "Gaan schaatsen, terwijl iedereen zei dat het ijs te zwak was. Jij wist het beter en dus ben je er

doorgezakt. Men heeft je er levend uitgehaald. Dat was geluk, geen pech. In zaken failliet gegaan. Maar hoe kwam je eigenlijk op het denkbeeld des zomers erwtensoepe en drop uit te gaan venten en in de winter met ijs te gaan staan?" "Dan deed niemand anders het en bovendien kon ik die dingen dan extra voordelig krijgen." Juist, sprak de sleutelbewaarder: "Je hebt steeds maar naar je eigen voordeel gekeken en niet naar de wereld. Daarom is al jouw zogenaamde ongeluk eigen schuld geweest" "Maar de communisten dan? Die moesten mij niet en toch had ik alles gelezen, Marx, Lenin, zelfs Stalin en Bakoenin. Ik heb alles weer vergeten, wat men mij zij te vergeten, zelfs de naam van Bakoenin." "Je vergat ook - antwoordde Petrus - dat communist zijn niet betekent alles van anderen nemen, maar met anderen samenwerken." "Maar die anderen maakten misbruik van mij..." "Goed", sprak Petrus. "Zo je doet, zo je ontmoet. En je anarchisme was geen echte strijd tegen de maatschappij, maar een wraakneming op die maatschappij, waarin anderen het verder brachten dan jij. Daarom ben je zelfs daar mislukt. Wees maar blij dat de politie je heeft doodgeslagen, want wie weet wat je anders verder nog voor dwaasheden had uitgehaald."

De man begon te oreren, te betogen. Petrus stelde hem voor, al pratende, alvast een eindje op te lopen. Want Petrus is een goede man die heus wel begrip heeft, zelfs voor dergelijke mensen. Maar hij heeft nu eenmaal zijn voorschriften. Daarom belde hij even later aan een deur. En tijdens de rede van de man die beweerde dat God geen werkelijke God kon zijn, omdat hij zich kapitalistisch gedroeg, ging de poort open en bekeek een grote duivel de nieuwaangekomene. Die keek eens en informeerde twijfelachtig "wat breng je me nou?" Petrus legde uit, dat dit een mislukking was die iedereen de schuld gaf behalve zichzelf, somde op. "Toch geen goede kwaliteit voor ons", meende de duivel. Maar Petrus wilde de man ook niet meer mee naar boven nemen. Waarop de duivel hem voorstelde de man dan maar weer op de wereld los te laten. Wat werd gedaan.

De man werd herboren in het Midden-Oosten. Op het ogenblik draait hij krampachtig aan oliekransen, want hij heeft nog steeds niet veel bijgeleerd. U lacht er om. Maar zit er niet iets in? Zijn er niet heel veel mensen die anderen verwijten dat zij niet hebben gedaan wat dezen zelf beter hadden kunnen doen, en met minder moeite?

Dit laatste sprookje wil duidelijk maken, dat vele mensen alle mislukkingen aan de wereld wijten. Maar wie van zijn mislukkingen leert, zal eens kunnen slagen. Wijt daarom nooit iets alleen aan de wereld, of alleen aan anderen, maar vraag je af, wat je zelf mogelijk verkeerd hebt gedaan.

Goedenavond

(verkort)

d.d. 11 januari 1974